



دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی

بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و قابلیت‌های کار آفرینی دانشجویان تحصیلات

تکمیلی دانشگاه اصفهان

استاد راهنما:

دکتر سعید رجایی پور

استاد مشاور:

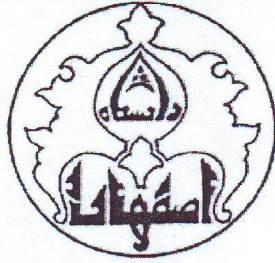
آقای عبدالرسول جمشیدیان

پژوهشگر:

اعظم میرزاصفی

اسفند ماه ۱۳۸۸

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.



دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ی مدیریت آموزشی خانم اعظم میرزاصفی
تحت عنوان

**بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و قابلیت های کار آفرینی دانشجویان تحصیلات
تکمیلی دانشگاه اصفهان**

در تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۱ توسط هیئت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

- | | | | |
|----|--------------------------|--|-------|
| ۱. | استاد راهنمای پایان نامه | دکتر سعید رجایی پور با مرتبه ی علمی استادیار | امضاء |
| ۲. | استاد مشاور پایان نامه | آقای عبدالرسول جمشیدیان با مرتبه علمی مربی | امضاء |
| ۳. | استاد داور داخل گروه | دکتر بی بی عشرت زمانی با مرتبه علمی استادیار | امضاء |
| ۴. | استاد داور خارج گروه | دکتر عاصفه عاصمی با مرتبه علمی استادیار | امضاء |

امضاء مدیر گروه



تقدیر و تشکر

پس از حمد و سپاس بی همتای دو عالم

شایسته می دانم مراتب تقدیر و تشکر خود را از جناب آقای دکتر سعید رجایی پور، استاد

محترم راهنما و جناب آقای عبدالرسول جمشیدیان، استاد محترم مشاور که با بزرگواری

در تمام مراحل انجام این پژوهش مرا یاری نمودند و نیز کلیه ی اساتید گرامی که افتخار

شاگردی آنان را در طی دوران تحصیل داشته ام ابراز دارم .

تقدیم بہ

نگاہ ہمی مہربان پدر و مادر عزیزم کہ مدیون زحمات آنان ہستم

و تقدیم بہ

آہنایی کہ بہ من آموختند تا یا موزم.

چکیده

هدف از این تحقیق «بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان» بود. سؤالات تحقیق با در نظر گرفتن ابعاد سواد اطلاعاتی (تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات، دسترسی موثر و کارآمد به اطلاعات، ارزیابی نقادانه اطلاعات، کاربرد هدفمند اطلاعات، توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات) و قابلیت های کارآفرینی (استقلال طلبی، توفیق طلبی، خلاقیت، مخاطره پذیری و مرکز کنترل درونی) و با توجه به ویژگی های جمعیت شناختی دانشجویان (جنسیت، مقطع تحصیلی، میانگین نمرات و دانشکده) تدوین شد. روش تحقیق توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه ی دانشجویان سال دوم و بالاتر دوره های کارشناسی ارشد و دکترای دانشگاه اصفهان در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ بود که تعداد آنان ۳۱۹۲ نفر می باشد. نمونه ی آماری شامل ۱۶۰ نفر از دانشجویان بود که با استفاده از روش نمونه گیری طبقه ای متناسب با حجم انتخاب گردیدند. ابزار جمع آوری داده ها شامل دو پرسشنامه محقق ساخته سواد اطلاعاتی با ۳۵ گویه و قابلیت های کارآفرینی با ۳۹ گویه در مقیاس درجه بندی لیکرت بود که ضریب آلفای کرونباخ آنها به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۹۵ محاسبه گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه ها از نظرات متخصصان مدیریت و آموزش عالی بهره گرفته شد. نتایج نشان داد که بین میزان سواد اطلاعاتی و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد ($r=0/686$). نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که قابلیت های کارآفرینی بیشترین رابطه را با توانایی ارزیابی نقادانه ی اطلاعات ($r=0/578$) و کمترین رابطه را با توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات ($r=0/495$) داشته است. ضمناً نتایج تحلیل واریانس چند متغیره نشان داد که نمرات ریسک پذیری دانشجویان دکترا بیش از دانشجویان کارشناسی ارشد است. بین میزان توفیق طلبی دانشجویان بر حسب دانشکده و میانگین نمرات، تفاوت معنادار مشاهده شد. بین میانگین مولفه های سواد اطلاعاتی دانشجویان بر حسب متغیر های جمعیت شناختی تفاوت معناداری مشاهده نشد.

کلیدواژه ها: سواد اطلاعاتی، کارآفرینی، دسترسی به اطلاعات، کاربرد اطلاعات، دانشجویان تحصیلات تکمیلی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات تحقیق
۱	مقدمه
۲	۱-۱ بیان مسئله
۴	۲-۱ اهمیت و ارزش تحقیق
۵	۳-۱ اهداف تحقیق
۶	۴-۱ سوال های تحقیق
۷	۵-۱ تعریف واژه‌ها
	فصل دوم: پیشینه تحقیق
۱۰	مقدمه
۱۱	۱-۲ سواد اطلاعاتی
۱۲	۱-۱-۲ مفهوم سواد اطلاعاتی
۱۴	۲-۱-۲ سواد اطلاعاتی در عصر اطلاعات
۱۴	۳-۱-۲ ویژگی ها و تاثیرات عصر اطلاعات
۱۷	۴-۱-۲ اهمیت سواد اطلاعاتی
۱۹	۵-۱-۲ سواد اطلاعاتی و آموزش عالی
۲۰	۶-۱-۲ ضرورت آموزش سواد اطلاعاتی برای دوره های تحصیلات تکمیلی
۲۲	۷-۱-۲ مدل های سواد اطلاعاتی
۲۲	۱-۷-۱-۲ مدل بروس
۲۳	۲-۷-۱-۲ رویکرد حل مسئله اطلاعاتی شش مهارت بزرگ
۲۴	۱-۲-۷-۱-۲ تعریف مسئله
۲۴	۲-۲-۷-۱-۲ استراتژی های جستجوی اطلاعات
۲۴	۳-۲-۷-۱-۲ جایابی و دسترسی
۲۵	۴-۲-۷-۱-۲ استفاده از اطلاعات
۲۵	۵-۲-۷-۱-۲ ترکیب
۲۵	۶-۲-۷-۱-۲ ارزیابی
۲۶	۳-۷-۱-۲ مدل کولثاوا

۲۸	۴-۷-۱-۲ مدل جستجوی اطلاعات
۲۹	۸-۱-۲ استاندارد های سواد اطلاعاتی
۳۲	۹-۱-۲ اقدامات کشورهای مختلف برای توسعه ی سواد اطلاعاتی در دانشگاه ها
۳۳	۱-۹-۱-۲ چین
۳۳	۲-۹-۱-۲ سنگاپور
۳۴	۳-۹-۱-۲ استرالیا
۳۴	۴-۹-۱-۲ انگلستان
۳۵	۵-۹-۱-۲ سوئد
۳۵	۶-۹-۱-۲ کانادا
۳۵	۷-۹-۱-۲ ایرلند
۳۷	۲-۲ کارآفرینی
۳۷	۱-۲-۲ کارآفرینی چیست؟
۳۸	۲-۲-۲ ضرورت و اهمیت کارآفرینی
۳۹	۳-۲-۲ سیر تاریخی کارآفرینی
۳۹	۳-۲-۲ ۱۳-۱۵ قرون و ۱۶ میلادی: «مردمان عهده دار پروژه های بزرگ»
۳۹	۳-۲-۲ ۱۷ قرن میلادی: «مخاطره پذیری»
۴۰	۳-۲-۲ ۱۸ و ۱۹ میلادی و اوایل قرن بیستم: «تمایز کارآفرینان از دیگر بازیگران صحنه اقتصاد»
۴۰	۳-۲-۲ ۲۰-۴۰ دهه های میانی قرن بیستم میلادی: «نوآوری»
۴۱	۳-۲-۲ ۵- دوره معاصر (از ۱۹۸۰ تا کنون، «رویکرد چند جانبه»
۴۲	۴-۲-۲ دیدگاه های متنوع نسبت به کارآفرینی
۴۲	۱-۴-۲-۲ دیدگاه اقتصاد دانان در مورد کارآفرینی
۴۴	۲-۴-۲-۲ دیدگاه روانشناسان در مورد کارآفرینی
۴۵	۵-۲-۲ رویکردهای کارآفرینی
۴۵	۱-۵-۲-۲ رویکرد رفتاری
۴۶	۲-۵-۲-۲ رویکرد شخصیتی
۴۸	۶-۲-۲ قابلیت های کارآفرینی
۴۸	۱-۶-۲-۲ خلاقیت

عنوان	صفحه
..... ۲-۶-۲-۲ مخاطره پذیری	۴۹
..... ۳-۶-۲-۲ توفیق طلبی	۴۹
..... ۴-۶-۲-۲ مرکز کنترل درونی	۵۰
..... ۵-۶-۲-۲ استقلال طلبی	۵۱
..... ۳-۲ ارتباط سواد اطلاعاتی و کارآفرینی	۵۲
..... ۱-۳-۲ نقش سواد اطلاعاتی در تقویت ویژگی های کارآفرینانه	۵۳
..... ۱-۱-۳-۲ نقش سواد اطلاعاتی در تقویت مخاطره پذیری کارآفرینان	۵۳
..... ۲-۱-۳-۲ نقش سواد اطلاعاتی در تقویت خلاقیت	۵۴
..... ۳-۱-۳-۲ نقش سواد اطلاعاتی در توفیق طلبی و استقلال طلبی کارآفرینان	۵۵
..... ۲-۳-۲ نقش سواد اطلاعاتی در فرآیند انجام یک فعالیت اقتصادی مبتنی بر فناوری های نوین	۵۶
..... ۴-۲ تحقیقات مربوط به موضوع	۵۸
..... ۱-۴-۲ تحقیقات انجام شده در زمینه ی سواد اطلاعاتی	۵۸
..... ۱-۱-۴-۲ تحقیقات انجام شده در ایران	۵۸
..... ۲-۱-۴-۲ تحقیقات انجام شده در خارج از ایران	۶۱
..... ۲-۴-۲ تحقیقات انجام شده در زمینه ی کارآفرینی	۶۳
..... ۱-۲-۴-۲ تحقیقات انجام شده در ایران	۶۳
..... ۲-۲-۴-۲ تحقیقات انجام شده در خارج از ایران	۶۵
..... خلاصه فصل	۶۷

فصل سوم : روش تحقیق

..... مقدمه	۶۹
..... ۱-۳ روش تحقیق	۶۹
..... ۳-۳ تعیین حجم نمونه	۷۰
..... ۳-۴ روش نمونه گیری	۷۱
..... ۵-۳ ابزار اندازه گیری	۷۲
..... ۶-۳ پایایی پرسشنامه ها	۷۳
..... ۷-۳ روایی پرسشنامه ها	۷۴
..... ۸-۳ شیوه جمع آوری اطلاعات	۷۵

۹-۳ روش های آماری تجزیه و تحلیل داده ها..... ۷۵

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل یافته ها

۴-۱ مقدمه ۷۶

۴-۲ ویژگی های جمعیت شناختی نمونه آماری..... ۷۷

۴-۳ بررسی نتایج توصیفی پرسشنامه ها..... ۷۸

۴-۴ بررسی سوال های پژوهش ۸۹

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۵-۱ مقدمه..... ۱۰۱

۵-۲ خلاصه موضوع و روش ها ۱۰۱

۵-۳ یافته های تحقیق..... ۱۰۲

۵-۴ نتیجه گیری کلی..... ۱۰۹

۵-۵ محدودیت های تحقیق..... ۱۰۹

۵-۶ پیشنهادات کاربردی..... ۱۱۱

۵-۷ پیشنهاداتی جهت تحقیقات آتی..... ۱۱۲

پیوست ۱: پرسشنامه های تحقیق..... ۱۱۳

پیوست ۲: استانداردهای سواد اطلاعاتی ۱۱۹

منابع و مآخذ..... ۱۲۷

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول (۱-۲) ویژگیها و تاثیرات عصر اطلاعات.....	۱۵
جدول (۲-۲) وجوه هفتگانه سواد اطلاعاتی.....	۲۳
جدول (۳-۲) تحولات کارآفرینی در دوره های مختلف.....	۴۲
جدول (۴-۲) نقش های کارکردی کارآفرینان در تئوری های اقتصادی.....	۴۳
جدول (۵-۲) سیر تکاملی کارآفرینی در نظریه های اقتصادی.....	۴۴
جدول (۶-۲) ویژگی های کارآفرینان در مقایسه با غیر کارآفرینان.....	۴۵
جدول (۷-۲) ویژگی های کارآفرینان را از نظر محققان.....	۴۷
جدول (۱-۳) توزیع فراوانی جامعه آماری بر حسب مقطع و جنسیت.....	۷۰
جدول (۲-۳) توزیع حجم جامعه و نمونه در دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشکده ها.....	۷۱
جدول (۳-۳) توزیع حجم جامعه و نمونه در دانشجویان مقطع دکترا در دانشکده ها.....	۷۲
جدول (۴-۳) توزیع سوالات پرسشنامه سواد اطلاعاتی بر حسب مولفه‌ها.....	۷۲
جدول (۵-۳) توزیع سوالات پرسشنامه کارآفرینی بر حسب مولفه ها.....	۷۳
جدول (۶-۳) پایایی مولفه های سواد اطلاعاتی.....	۷۴
جدول (۷-۳) پایایی مولفه های کارآفرینی.....	۷۴
جدول (۱-۴) توزیع دانشجویان بر حسب جنسیت.....	۷۷
جدول (۲-۴) توزیع دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی.....	۷۷
جدول (۳-۴) توزیع دانشجویان در نمونه آماری بر حسب دانشکده.....	۷۷
جدول (۴-۴) توزیع دانشجویان در نمونه آماری بر حسب میانگین نمرات.....	۷۸
جدول (۵-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات.....	۷۹
جدول (۶-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به دسترسی موثر به اطلاعات.....	۸۰
جدول (۷-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به توانایی ارزیابی نقادانه ی اطلاعات.....	۸۱
جدول (۸-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات.....	۸۲
جدول (۹-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به درک موارد حقوقی و اقتصادی استفاده از اطلاعات.....	۸۳
جدول (۱۰-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به ریسک پذیری.....	۸۴
جدول (۱۱-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به خلاقیت.....	۸۵

عنوان

صفحه

جدول (۱۲-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به کنترل درونی.....	۸۶
جدول (۱۳-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به توفیق طلبی.....	۸۷
جدول (۱۴-۴) توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالهای مربوط به استقلال طلبی.....	۸۸
جدول (۱۵-۴) ضریب همبستگی بین سواد اطلاعاتی با کارآفرینی.....	۸۹
جدول (۱۶-۴) ضریب همبستگی بین تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات با کارآفرینی.....	۸۹
جدول (۱۷-۴) ضریب همبستگی بین دسترسی موثر به اطلاعات با کارآفرینی.....	۹۰
جدول (۱۸-۴) ضریب همبستگی بین توانایی ارزیابی نقادانه ی اطلاعات با کارآفرینی.....	۹۰
جدول (۱۹-۴) ضریب همبستگی بین توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات با کارآفرینی.....	۹۰
جدول (۲۰-۴) ضریب همبستگی بین درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات با کارآفرینی.....	۹۱
جدول (۲۱-۴) رگرسیون چندگانه ارتباط بین مولفه های سواد اطلاعاتی با قابلیت های کارآفرینی.....	۹۱
جدول (۲۲-۴) آزمون معناداری معادله رگرسیون.....	۹۲
جدول (۲۳-۴) متغیرهای معنادار در رگرسیون چندگانه بین مولفه های سواد اطلاعاتی با قابلیت های کارآفرینی.....	۹۳
جدول (۲۴-۴) متغیرهای غیرمعنادار در رگرسیون.....	۹۴
جدول (۲۵-۴) تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) مقایسه مؤلفه های سواد اطلاعاتی بر حسب ویژگی های جمعیت شناختی.....	۹۴
جدول (۲۶-۴) تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) مقایسه مؤلفه های قابلیت های کارآفرینی.....	۹۵
جدول (۲۷-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های سواد اطلاعاتی از نظر دانشجویان مرد و زن.....	۹۶
جدول (۲۸-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های قابلیت های کارآفرینی از نظر دانشجویان مرد و زن.....	۹۶
جدول (۲۹-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های سواد اطلاعاتی از نظر دانشجویان بر حسب دانشکده.....	۹۷
جدول (۳۰-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های قابلیت های کارآفرینی از نظر دانشجویان بر حسب دانشکده.....	۹۸
جدول (۳۱-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های سواد اطلاعاتی از نظر دانشجویان بر حسب میانگین نمرات.....	۹۸
جدول (۳۲-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های قابلیت های کارآفرینی از نظر دانشجویان بر حسب میانگین نمرات.....	۹۹

عنوان

صفحه

جدول (۳۳-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های سواد اطلاعاتی از نظر دانشجویان بر حسب مقطع

تحصیلی.....۹۹

جدول (۳۴-۴) مقایسه میانگین نمره مولفه های قابلیت های کارآفرینی از نظر دانشجویان بر حسب

مقطع تحصیلی.....۱۰۰

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱) مقدمه

دانشگاه یکی از مهمترین ارکان رشد و پیشرفت کشورها است. در شرایط کنونی که مفاهیمی مانند توسعه‌ی دانش محور به جای توسعه‌ی صنعت محور مطرح می‌شود، دانشگاه‌ها به عنوان محور رشد و توسعه کشور به شمار می‌آیند. این موضوع مسئولیت دانشگاه را در قبال توسعه‌ی کشور افزایش داده و با چالش‌های جدیدی روبه‌رو ساخته است. مهم‌ترین رسالت دانشگاه در این شرایط، آموزش و تربیت دانشجویان در راستای اهداف توسعه‌ی کشور می‌باشد. توسعه‌ی کشور بدون تطبیق یافتن با شرایط جهانی و پیشرفت‌های تکنولوژیکی میسر نیست. امروزه فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی با فناوری اطلاعات عجین شده است. کارآفرینی نیز به عنوان یکی از ملزومات توسعه اقتصادی جامعه، منفک و بی‌نیاز از این پدیده نمی‌باشد. بنا بر این فرد کارآفرین برای موفقیت در کسب و کار اقتصادی نیازمند به کارگیری فناوری اطلاعات است. مهارت مربوط به استفاده از فناوری اطلاعات که شامل توانایی مکان‌یابی، ارزیابی و به کارگیری موثر اطلاعات می‌باشد، سواد اطلاعاتی نام دارد. در نتیجه سواد اطلاعاتی یکی از ملزومات حرکت نظام‌های آموزش عالی در جهت ایجاد دانشگاه کارآفرین می‌باشد که از اهداف جدید دانشگاه‌ها است. پژوهش حاضر رابطه‌ی میان سواد اطلاعاتی و قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این فصل به تبیین

مسئله‌ی پژوهش، اهمیت و ضرورت پژوهش، اهداف و سوالات تحقیق و تعاریف نظری و عملیاتی اصطلاحات پرداخته شده است.

۱-۲) بیان مسئله

در دهه‌ی اخیر، مشغله‌ی ذهنی بسیاری از سیاستگذاران و دولتمردان، مسئله‌ی اشتغال جوانان به ویژه اشتغال تحصیلکردگان است. منظور از تحصیلکردگان، دانش‌آموختگانی است که مطابق با نظام و برنامه درسی تدوین شده‌ی یک دوره‌ی تحصیلی برگزار شده در یک مرکز علمی را با موفقیت به پایان رسانیده‌اند (بدکوک^۱، ۲۰۰۰). تا مدت‌ها دولت ایران برای حل مشکل بیکاری تحصیلکردگان، اشتغال زائی مستقیم را در دستور کار خود قرار داده بود و از طریق تقویت بخش خصوصی، موظف نمودن این بخش به جذب دانش‌آموختگان و ارائه کمک‌های مالی و انعطاف‌پذیری مالیاتی و تشویق‌های معنوی مثل اعطای لوح تقدیر به آن دسته از اشخاص شرکت‌ها و یا سازمان‌هایی که در جذب تحصیلکردگان متقاضی کار فعالیت چشم‌گیری داشته‌اند و یا ارائه‌ی مشاغل نیمه‌وقت، سعی در کاهش آمار تحصیلکردگان بیکار داشت. اما امروزه دولت و مؤسسات آموزش عالی رویکرد خود را نسبت به مسئله‌ی اشتغال تحصیلکردگان تغییر داده‌اند و دریافته‌اند که حل این معضل با ایجاد مستقیم شغل توسط دولت امکان‌پذیر نیست بلکه مستلزم تغییر در رویکرد‌های آموزشی مؤسسات آموزش عالی است. آموزش‌ها باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموختگان پس از فراغت از تحصیل نه به دنبال کاریابی بلکه قادر به کارآفرینی باشند. با توجه به بحث توسعه‌ی دانایی محور که هم‌اکنون در همه کشورها مطرح است، رسالت دانشگاه‌ها تربیت دانش‌آموختگانی است که بتوانند با دانش خود گامی در جهت توسعه کشور بردارند. کارآفرینی مهم‌ترین عامل توسعه اقتصادی و موتور محرکه‌ی آن است (شومپتر^۲، ۱۹۳۴). در دانشگاه‌های امروز ضرورت توجه به پدیده‌ی کارآفرینی و افزایش قابلیت‌های کارآفرینانه در دانشجویان بر کسی پوشیده نیست.

حال این سوال مطرح است که ساز و کارهای کارآفرین ساختن افراد و پرورش قابلیت‌های کارآفرینانه آنان چیست و چه عواملی افزایش این قابلیت‌ها را تسهیل می‌سازد؟ در پاسخ به این سوالات باید گفت هیچ دانش جدید و هیچ طرح و ایده‌ی مبتکرانه‌ای ایجاد نمی‌شود مگر بر پایه‌ی طرح‌ها و دانسته‌های قبلی

^۱ Badcock

^۲ Schumpeter

مربوط به آن دانش. پس گام اول در ایجاد ایده ی خلاق و به دنبال آن کارآفرینی، احاطه ی نظری به علوم و نظریه های مرتبط با حیطه ی کار و نقاط ضعف و قوت این نظریه ها و طرح ها است.

در این عصر که به عصر اطلاعات معروف است و در جامعه ای که جامعه ی اطلاعاتی نام نهاده شده است، مهارت دستیابی مؤثر به اطلاعات مورد نیاز با صرف حداقل زمان و هزینه، یک مهارت ارزشمند و اساسی برای همه ی افرادی که به دنبال کارآفرینی هستند، می باشد. مهارتی که امروزه آن را سواد اطلاعاتی می نامند. سواد اطلاعاتی مجموعه ای از توانمندی ها است که افراد را قادر می سازد که دریابند چه موقع به اطلاعات نیاز دارند و نیز توانایی مکان یابی، ارزیابی و به کارگیری مؤثر اطلاعات مورد نیاز را فراهم می سازد (انجمن کتابخانه های دانشکده ای و تحقیقاتی، ۲۰۰۳).

در بخش آموزش عالی هیئت های حرفه ای کتابداری و اطلاع رسانی در ایالات متحده ی آمریکا (انجمن کتابخانه های دانشکده ای و تحقیقاتی)^۱ استانداردهایی را برای سنجش میزان سواد اطلاعاتی تعیین کرده است که شامل ۵ مؤلفه ی اصلی می باشد. ۱. توانایی تعیین ماهیت و وسعت اطلاعات مورد نیاز ۲. توانایی دسترسی مؤثر و کارآمد به اطلاعات مورد نیاز ۳. توانایی ارزشیابی نقادانه اطلاعات و منابع آنها ۴. به کار بردن و استفاده از اطلاعات برای رسیدن به یک منظور خاص ۵. توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به استفاده از اطلاعات (انجمن کتابخانه های دانشکده ای و تحقیقاتی، ۲۰۰۳، ص ۱۰). داشتن چنین مهارت هایی اولین و مهمترین گام در جهت خلق ایده ها و در نهایت کارآفرینی می باشد.

کارآفرینی بنا به تعریف هیسریچ و پترز^۲ (۲۰۰۲) « فرایند نوآوری و بهره گیری از فرصت ها با تلاش و پشتکار بسیار و همراه با پذیرش مخاطره های مالی، روانی و اجتماعی، که البته با انگیزه ی کسب سود مالی، توفیق طلبی، رضایت شخصی و استقلال صورت می پذیرد » (ص ۵۳)

در پژوهش های متعددی به بحث راجع به ذاتی یا اکتسابی بودن مقوله ی کارآفرینی پرداخته شده است. نتایج تحقیقات نشان می دهد که هرچند آموزش مهارت های مورد نیاز کار آفرینی امکان پذیر است و اصولاً کارآفرینی امری اکتسابی است اما افراد کارآفرین دارای خصوصیات ذاتی و شخصیتی خاصی هستند که آنان را از دیگران متمایز می سازد و همین ویژگیها روند آموزش را تسهیل می سازد و به کارآمد کردن آموزش ها در

¹ Association of College & Research Library (ACRL)

² Hisrich & Peters

عرصه ی عمل کمک می کند (اکبری، ۱۳۸۰). هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه ی بین سواد اطلاعاتی و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان می باشد در پژوهش هایی که راجع به کارآفرینان صورت گرفته است، مشخص شده است که کارآفرینان دارای ویژگی های شخصیتی خاصی مانند نیاز به توفیق، مرکز کنترل درونی، مخاطره پذیری، استقلال طلبی و خلاقیت هستند (مقیمی، ۱۳۸۳). در پژوهش حاضر این ویژگی ها به عنوان قابلیت های کارآفرینی در نظر گرفته شده اند. همچنین برای تبیین مفهوم سواد اطلاعاتی از استانداردهای تعیین شده توسط انجمن کتابخانه های دانشکده ای و تحقیقاتی آمریکا استفاده گردیده است.

۱-۳) اهمیت و ارزش تحقیق

عصر حاضر، عصر اطلاعات نامیده شده است. پیشرفت توأمان علم و تکنولوژی تا بدانجا پیش رفته است که انسان قادر است حجم گسترده ای از دانش به روز را در اندک زمانی به دست آورد. نکته ی مهم این است که هرچند ابزار و امکانات این کار فراهم است اما یافتن اطلاعات مورد نیاز از میان این حجم وسیع دانش و اطلاعات، نیاز به دانش و مهارتی ویژه دارد. چگونگی کسب، به کارگیری و تجزیه و تحلیل اطلاعات مهارتی است که به آن سواد اطلاعاتی می گویند. با داشتن این مهارت، فرد قادر به دستیابی به دانش جدید و علوم به روز دنیا خواهد شد و مهم تر آن که قادر است از میان این میدان وسیع دانش، آن قسمتی از دانش را که بیشتر با نیازهای اطلاعاتی او مرتبط است، استخراج کند. پی به نقاط ضعف، قوت، فرصت ها و کمبودها ببرد و در زمینه هایی که کمبود و خلأ دانشی وجود دارد، به ابداع و نوآوری بپردازد و بر پایه ی دانش موجود به ایده های جدیدی برسد. خلق ایده های نو، خلق کارها و فعالیت های نو را به دنبال دارد. پس ایده آفرینی و کارآفرینی در نتیجه ی توانایی احاطه به دانش موجود است که از طریق مهارت های سواد اطلاعاتی تسهیل و روز افزون می گردد. هدف از انجام این پژوهش یافتن این رابطه است.

چنانچه نتیجه ی این پژوهش وجود این رابطه را تایید نماید، موسسات آموزش عالی که در پی پرورش قابلیت های کارآفرینانه دانشجویان هستند، با ارتقاء سواد اطلاعاتی آنان و آموزش مهارت های دستیابی به اطلاعات می توانند گام مثبتی در جهت کارآفرینی دانشجویان و به ویژه دانشجویان دوره های کارشناسی ارشد و دکترا بردارند. سنجش قابلیت های کارآفرینی و سواد اطلاعاتی، دانشجویان را در دو بعد نظری و عملی محک می زند. بدین مفهوم که سواد اطلاعاتی دانش نظری آنان را در چگونگی جستجو و به کارگیری اطلاعات می سنجد و کارآفرینی به سنجش قابلیت های آنان در به کارگیری این دانش و اطلاعات در عرصه ی عمل و کاربرد دانش

کسب شده اشاره می کند. نتایج این بررسی می تواند به برنامه ریزی های آتی در خصوص آموزش این مهارتها به دانشجویان در قالب برنامه های درسی خاص و شناخت نقاط ضعف و قوت برنامه درسی کنونی کمک کند. یافته های این تحقیق می تواند مبنایی برای سیاستگذاری های دانشگاه در خصوص گنجاندن دروسی در برنامه درسی دانشجویان رشته های مختلف برای تقویت این مهارت ها و بخصوص سواد اطلاعاتی که برای ارتقای کیفیت فعالیت های پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی مهارتی اساسی و ضروری است، باشد. همچنین در صورت وجود رابطه ی مثبت بین این دو مقوله، می توان امیدوار بود که با افزایش سواد اطلاعاتی دانشجویان و اقداماتی که در این زمینه صورت می گیرد، قابلیت ها و توانایی های آنان در زمینه ی کارآفرینی و خود اشتغالی نیز افزایش یابد.

۴-۱) اهداف تحقیق

هدف کلی این تحقیق عبارتست از:

تعیین رابطه ی بین سواد اطلاعاتی و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان.

در راستای تحقق هدف فوق ، اهداف ویژه ی زیر در نظر گرفته می شود.

۱. تعیین رابطه ی بین توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان .
۲. تعیین رابطه ی بین توانایی در دسترسی مؤثر به اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان .
۳. تعیین رابطه ی بین توانایی ارزیابی نقادانه ی اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان.
۴. تعیین رابطه ی بین توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان.
۵. تعیین رابطه ی بین توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی مربوط به کاربرد اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان.
۶. تعیین تفاوت بین میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان بر اساس متغیر های جمعیت شناختی آنان (جنسیت، رشته تحصیلی، میانگین نمرات و مقطع تحصیلی).

۷. تعیین تفاوت بین قابلیت های کارآفرینی دانشجویان بر اساس متغیرهای جمعیت شناختی آنان (جنسیت، رشته تحصیلی، میانگین نمرات و مقطع تحصیلی).

۱-۵) سوال های تحقیق

سوال کلی: آیا بین سواد اطلاعاتی و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان رابطه وجود دارد؟

سوالات ویژه ی تحقیق

۱. آیا بین توانایی تعیین وسعت و ماهیت اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
۲. آیا بین توانایی دسترسی مؤثر به اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
۳. آیا بین توانایی ارزیابی نقادانه ی اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
۴. آیا بین توانایی کاربرد هدفمند اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
۵. آیا بین توانایی درک موارد حقوقی و اقتصادی کاربرد اطلاعات و قابلیت های کارآفرینی دانشجویان رابطه وجود دارد؟
۶. آیا بین میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان بر اساس ویژگی های جمعیت شناختی آنان (جنس، میانگین نمرات رشته و مقطع تحصیلی) تفاوت وجود دارد؟
۷. آیا بین قابلیت های کارآفرینی دانشجویان بر اساس ویژگی های جمعیت شناختی آنان (جنس، میانگین نمرات، رشته و مقطع تحصیلی) تفاوت وجود دارد